

Девід Ленгфорд Різновиди темряви

За вікнами завжди стояла темрява. Батьки з учителями іноді неясно говорили про те, що це через терористів із «Темної зелені», але Джонатан думав, що то далеко не вся історія. Інші члени «Клубу дрожу» погоджувались із ним.

Темрява, яку вони бачили за вікном школи, дому і шкільного автобуса була другого виду. Крізь перший вид, – звичайну темряву, – можна було дещо угледіти і, звісно, її можна було розтяти ліхтариком. Другий вид являв собою суцільну чорноту, з якої промінь найпотужнішого ліхтаря не міг вихопити жодного предмету і губився сам. Кожного разу, коли Джонатан дивився, як його друзі виходять крізь шкільні двері, це виглядало так, ніби вони проходили крізь суцільну чорну стіну. Але коли він рушав за ними, сліпо тримаючись за поручень, що вів до автобуса, який відвозив їх додому, навколо не було нічого, крім повітря. Чорного повітря.

Іноді на таку більш-ніж-темряву можна було натрапити всередині приміщень. Просто зараз Джонатан просувався вперед чорним коридором, однією із заборонених шкільних зон. Формально, він мав зараз бути на вулиці, тинятися гральним майданчиком, обнесеним високою стіною, де, на диво, зовсім не було темно і над головою ясніло небо. Звісно, жахливі таємні посвячення в «Клуб дрожу» не могли відбуватися на вулиці.

Джонатан вийшов з протилежного боку чорнильно-темної ділянки коридору і обережно прочинив двері маленької комірочки, яку вони знайшли у позаминулій чверті. Повітря всередині було теплим, запиленим і застоїним. Зі стелі звисала гола лампочка. Усі інші вже сиділи на коробках із папером чи купах пошарпаних підручників.

– Ти спізнився, – хором сказали Гері, Халід і Джулі. Новий кандидат, Гезер, тільки відкинула з плеча біляве волосся і дещо вимушено посміхнулась.

– Хтось мусить прийти останнім, – сказав Джонатан. Ці слова стали частиною ритуалу, таємним паролем, який свідчив, що той, хто прийшов останнім – не чужинець і не шпигун. Звісно, вони знали одне одного, але якщо припустити, що шпигун виявився б майстром із маскуванню...

Халід урочисто підняв угору невинну на вигляд теку. Це було його привілеєм, адже ідея Клубу належала саме йому. Вона прийшла до нього після того, як він знайшов той страховинний малюнок у шкільному копіювальному апараті. Мабуть, він прочитав забагато книжок про випробування на таємних обрядах ініціацій. Коли до рук потрапляє таке

розкішне випробування, гріх не заснувати таємне товариство, щоб було де його застосовувати.

– Ми – «Клуб дрожу», – протягнув Халід. – Ми ті, хто витримує. Двадцять секунд.

Джонатанові брови підскочили. Двадцять секунд – то вже справді не жарти. Товстун Гері лиш кивнув і зосередився на годинникові. Халід розкрив теку і почав дивитися на листок усередині.

– Раз... два... три...

Йому майже вдалося. Він вже пройшов позначку сімнадцятої секунди, коли його долоні засіпались і затрусились, а тоді дроз охопив руки до плечей. Він впустив книгу і Гері оголосив фінальний результат – вісімнадцять. Вони почекали, поки Халід подолає тремтіння і прийде до тями, а тоді поздоровили його з покращенням рекорду.

Джуді й Гері не настільки кипіли амбіціями, тож кожен оголосив за мету десять секунд. Вони обидва впоралися, хоч на рахунок «десять» у неї жахливо зблідло обличчя, а на його чолі величезними краплями виступив піт. Тож Джонатан вирішив, що він теж повинен спробувати десять.

– Ти певен, Джон? – спитав Гері. – Минулого разу ти зупинився на восьми. Не треба сьогодні так надриватись.

Джонатан процитував ритуальні слова:

– Ми ті, хто витримує, – і взяв теку з рук Гері. – Десять.

Між зустрічами Клубу завжди забуваєш, який же він, той примарний малюнок. Кожного разу він здавався незнайомим. Це був абстрактний чорно-білий візерунок, що увесь мерехтів і закручувався, як ті старовинні оптичні ілюзії. Його форма здавалась майже гарною, поки він повністю не проникав у голову, вражаючи розрядом, як високовольтний кабель. Малюнок грався із зором. Бавився зі свідомістю. Джонатан відчував сильну статичну напругу десь за очима... електричну бурю, що вирувала десь там... дроз, який блискавично розносився кров'ю по тілу... м'язи то скорочувались, то розслаблялись... і, Боже ж ти мій, невже Гері ще тільки сказав «чотири»?

Він якось тримався, примушуючи залишатися на місці кожну частину тіла, що воліла радше сіпатись на всі боки. Розмитий примарний малюнок став зникати у новому різновиді темряви, у тіні всередині його очей, і він зі страшною впевненістю усвідомив, що от-от зомліє або його знудить, або й одне, і друге разом. Він здався і заплющив очі в ту саму неймовірну мить, коли відлік дійшов до десяти, хоч здавалось, ніби минуло кілька років.

Джонатан почувався надто слабким і виснаженим, щоб уважно слідкувати за тим, як Гезер підібралась, хоч і недостатньо близько, до п'яти секунд, які треба було подолати, щоб стати повноправним членом Клубу.

Долоня, якою вона затулила очі, нестримно трусилася. Гезер була певна, що наступного разу витримає до кінця. На цьому Халід закрив засідання цитатою, яку десь вичитав раніше: «Те, що не вбиває, робить нас сильнішими».

Школа – це місце, де вчать переважно тому, що не має жодного відношення до реальності. Джонатан потай підозрював, що квадратні рівняння за межами класу взагалі ніде не зустрічаються. Отож для членів Клубу стало несподіванкою, коли вони почули дещо цікаве, і не де-небудь, а на уроці математики.

Містер Віткатт був уже літнім учителем, трохи старшим за їхніх дідусів і трохи молодшим за вік виходу на пенсію, і не мав нічого проти того, щоб час від часу відхилитись від офіційного курсу математики. Варто було лиш відволікти його правильним питанням. Того дня малому Баррі Стіну, відомому в класі прихильнику шахів і воєнних ігор, що перебував у числі кандидатів до Клубу, філігранно вдалося поставити таке питання про новини, які він чув удома. Йшлося про «математичну війну» і штуки під назвою «бліт».

– Взагалі-то, я трохи знав Вернона Беррімена, – сказав містер Віткатт, що, правда, ще нічого не обіцяло. Але далі пішло цікавіше: – Він – це буква «Б» у слові «БЛІТ», розумієте: Б-Л-І-Т, Берріменова Логічно-Ілюстраційна Техніка, як він її називав. Математика таких високих рівнів, яких, я гадаю, вам не досягти. Колись давно, у першій половині двадцятого сторіччя, двоє великих математиків, Гедель і Тюрінг, довели теореми, які... гм. Ну, можна сказати, що математика – це мінне поле. Для будь-якого комп'ютера у ній знайдеться задача, яка зламає його і виведе з ладу.

Половина класу закивала. Написані ними програми часто-густо робили те саме.

– Беррімен був іще одним геніальним математиком і, при цьому, неймовірним ідіотом. У самому кінці двадцятого сторіччя, він спитав себе: «А що як є такі задачі, які виведуть з ладу людський мозок?» Тож він почав шукати і знайшов таку задачу. Він придумав свою сумнозвісну «ілюстраційну техніку», що стала проблемою, яку неможливо ігнорувати. Варто лиш просто глянути на БЛІТ-візерунок, пропустити його через зорові нерви – і мозок зупиниться. Ось так, – і він клацнув пальцями старими вузлуватими пальцями.

Джонатан презирнувся з рештою Клубу. Вони дещо знали про незвичайні малюнки. Баррі, радий з того, що вкрав стільки часу в нудної бабці Тригонометрії, першим підняв руку.

– Е, а цей Беррімен дивився на свій малюнок?

Містер Віткатт похмуро кивнув.

– Кажуть, що так. Це сталося випадково, і його вбило на місці. Отака іронія. Сотні років люди вигадували байки про привидів, про речі настільки жахливі, що від одного погляду на них можна померти зі страху. А тоді математик, людина, що займається найабстрактнішою, найчистішою наукою, раптом робить ці вигадки правдою...

Він бурчав далі про БЛПТ-терористів на зразок «Темної зелені», яким потрібні були не зброя і вибухівка, а всього лише копіювальний пристрій або шаблон для нанесення смертельного графіті на стіни. Віткатт розповів, що раніше телепередачі йшли не у запису, а «наживо», поки сумнозвісні активісти «Нульової мішені» не вдерлися на студію ВВС і не показали на камеру БЛПТ, відомий як «Папуга». Тоді загинули мільйони. Нині немає нічого, на що можна дивитися без остраху.

Джонатан не міг не спитати:

– Тож, гм, особлива темрява на вулицях – це щоб люди не змогли побачити такі штуки?

– Ну... так, загалом правильно. – Літній учитель потер підборіддя. – Вам розкажуть про це докладніше, коли ви трохи підростете. Це, знаєте, заплутана справа... Ще питання?

Халід підняв руку. Він так прагнув виглядати незацікавленим, що його зусилля вразили Джонатана своєю відчайдушною переконливістю. Він спитав:

– А ці БЛПТи, вони геть усі небезпечні, чи є такі, від яких тільки трохи потеліпає і все?

Містер Віткатт пильно дивився на нього приблизно стільки ж, скільки повинен витримати кандидат у Клуб. Тоді він повернувся до дошки з нашкрябаними на ній трикутниками.

– Що ж, як я казав раніше, косинусом кута називається...

Четверо членів внутрішнього кола начебто випадково зібралися в певному місці грального майданчика біля брудної драбини, на яку ніхто ніколи не видивався.

– Значить, ми терористи, – весело сказала Джулі. – Треба, мабуть, здатися поліції.

– Ні, у нас не та картинка, – сказав Гері. – Вона не вбиває, вона...

– Робить нас сильнішими, – підхопив хор голосів.

Джонатан сказав:

– А заради чого ця «Темна зелень» тероризує? Тобто, що їм не подобається?

– Думаю, біочіпи, – невпевнено сказав Халід. – Крихітні комп'ютери, вбудовані в людські голови. Кажуть, що це неприродно чи що. Про це трохи писали у тих старих випусках «Нового вченого», які лежать у лабораторії.

– Згодилося б на іспитах, – припустив Джонатан. – Але калькуляторами ж користуватися заборонено. «Усі, хто з біочіпом, будь ласка, залиште голову за дверима».

Усі засміялися, але Джонатан відчув холодок невизначеності, який пробігає шиєю, коли ставиш ногу мимо сходинки. Здається, слово «біочіп» він уже чув під час змагання з крику, яке іноді влаштовували його батьки. І він був майже певний того, що слово «неприродний» він теж тоді чув. «Будь ласка, не приплітай батьків до терористів», – раптом подумав він. Це ж смішно. Вони не такі...

– Там іще йшлося про якісь системи контролю, – сказав Халід. – Ніхто не хоче, щоб його контролювали.

Як завжди, балаканина полилася у нове чи, радше, старе русло: стіни з другого виду темряви, якими школа обгородила заборонені зони, як, наприклад, коридор, що вів до їхньої кімнатки. Усі в Клубі хотіли знати, як воно працює, тож вони провели деякі експерименти. Вони встановили й занотували наступні факти про цю темряву:

Халідова теорія видимості, яку вони довели у вельми болючий спосіб. Темні місця були ідеальними схованками від інших дітей, але вчителі помічали їх навіть крізь морок і призначали ненависні відпрацювання за те, що вони тинялись, де не слід. Вірогідно, вони мали якийсь особливий детектор, але ніхто його ніколи не бачив.

Автобусне доповнення Джонатана до Халідового відкриття полягало у тому, що водій шкільного автобусу, вочевидь, чудово бачив крізь чорне лобове скло. Звісно, як припускав Гері, автобусом міг керувати комп'ютер, і кермо могло крутитися саме, а водій мав би лиш прикидатись – але кому потрібні такі ускладнення?

Дзеркало Джулі було найдивнішим спостереженням з усіх. Навіть сама Джулі не повірила, що таке можливо, але якщо стати поблизу стіни темряви другого типу і тримати в ній дзеркало (при цьому здається, що частину руки чорнота просто відрізала) і посвітити у його бік ліхтариком, то промінь відіб'ється від невидимого дзеркала, упавши світлою плямою на одяг спостерігача або стіну. Як зазначив Джонатан, саме таким чином на підлозі класу з'являлися латки сонячного світла, хоч у вікна зазірала непроникна захисна темінь. Значить, зір крізь таку темряву проникнути не міг, але сонячне проміння – залюбки. У жодному підручнику з оптики такий феномен і словом не згадувався.

Наразі, Баррі отримав запрошення до Клубу і рахував хвилини до свого першого зібрання, яке мало відбутися через два дні, у четвер. Можливо, він висловить які-небудь пропозиції щодо нових експериментів, після того, як витримає посвячення і приєднається до Клубу. Баррі чудово знався на математиці й фізиці.

– І от що цікаво, – сказав Гері. – Якщо наш малюнок використовує математику, як ті БЛПти... то чи зможе Баррі витримувати її довше, бо його мозок більше до неї схильний? Чи йому буде важче, бо ця штука діятиме на його хвилі чи щось таке?

У «Клубі дрожу» вважали, що ставити експерименти на людях неправильно, але визнавали, що це – прекрасна тема для диспуту, в якому цікаво сперечатися з обох боків. Так вони і зробили.

Настав четвер, і після нескінченних двох фізик та історії мали вільний час, який учні зазвичай проводили в бібліотеці або в комп'ютерному класі. Ніхто не знав, що це посвячення до Клубу стане останнім, хоча Джулі, яка поглинала фентезі купами, запевняла, що відчувала важкий погляд фатуму і потужний запах лиха. Вона любила так висловлюватися.

Засідання у затхлій комірчині почалося доволі непогано: Халід нарешті подолав двадцять секунд, Джонатан упевнено витримав десять, хоч кілька тижнів тому вони здавалися йому недосяжним Еверестом, а Гезер нарешті стала повноправним членом Клубу під ретельно приглушені оплески. Неприємності почалися, коли новачок Баррі поправив на носі маленькі круглі окуляри, вирівняв плечі, розкрив потерту ритуальну теку і заляк. Він не трусився і не сіпався, а просто завмер. Потім він жахливо зарохкав і запищав, а відтак упав набік. З його рота стікала кров.

– Він прикусив язика, – сказала Гезер. – Боже мій, яка там перша допомога, коли прикушують язика?

У цю мить двері комірки відчинились і увійшов містер Віткатт, старіший і сумніший, ніж звичайно.

– Я мав здогадатись, що так і буде. – Зненацька він відвів очі вбік і прикрив їх долонею, ніби засліплений яскравим світлом. – Прикрийте його. Закрий очі, Патель, не дивись, а просто накрий чимось той клятий малюнок.

Халід зробив, як було наказано. Вони допомогли Баррі підвестися. Він без кінця хрипко повторював «пробачте» і бризкав кров'ю, наче вампір, що не вміє поводити себе за столом. Здалося, що довга хода голою підлогою лунких коридорів, спочатку до медпункту, а потім до кабінету директорки, тривала кілька гнітючих годин.

Директорка, міс Фортмейн, була сталевосивою жінкою. Якщо вірити шкільним пліткам, вона дуже любила тварин, але могла обернути учня на

попіл усього лише кількома різкими реченнями – такий собі живий БЛІТ. Одну нескінченну мить вона дивилася через стіл на «Клуб джозу», а тоді різко спитала:

– І кому це прийшло в голову?

Халід повільно підняв руку, але не високо, десь до плеча. Джонатан згадав девіз трьох мушкетерів «Один за всіх і всі за одного», тож сказав:

– Насправді, це наша спільна ідея.

І Джулі додала:

– Так і є.

– Навіть не знаю, – сказала директорка, стукаючи по закритій теці, що лежала перед нею. – Це найпідступніша зброя на землі, нейтронна бомба інформаційної війни, – а ви гралися з нею. Нечасто я мушу визнавати, що мені бракує слів...

– Його залишили в копіювальній машині. Тут, унизу, – підкреслив Халід.

– Так. Такі помилки трапляються, – її обличчя трохи пом'якшало. – І за них мене звільнять, бо ми справді використовуємо БЛІТ у напутній бесіді з випускниками. Їм показують малюнок дві секунди, під відповідним медичним наглядом. Цей БЛІТ називають «Дрижаком», і в деяких країнах, – звісно, не в Британії чи Америці, – він використовується для розгону натовпів. Звісно, ви не могли знати про те, що стан здоров'я Баррі Стіна межує з епілепсією, і що «Дрижак» викличе напад...

– Я повинен був здогадатись раніше, – пролунав за спинами членів Клубу голос містера Віткатта. – Юний Патель виказав себе, поставивши питання, яке було або дуже розумним, або ж дуже підозрілим. Але я – старий дурень, який так і не звик до думки, що школи нині – мішені терористів.

Директорка метнула на нього швидкий погляд. Джонатан раптом відчув запаморочення, в голові заклацало і з'явилося таке ж відчуття, як під час розв'язання алгебраїчної задачі, коли все сходиться, і відповідь уже ніби проступає внизу аркуша. Що не подобається терористам «Темної зелені»? Чому школи стали мішенями?

Системи контролю. Ніхто не хоче, щоб його контролювали.

І він ляпнув:

– Біочіпи. У нас у головах біочіпи систем контролю. В усіх дітей. Це вони створюють темряву. Особливу темряву, в якій дорослі усе бачать.

На хвилину всі заклакли.

– Несіть нагороду кращому учню, – пробурмотів містер Віткатт.

Директорка зітхнула і, здавалось, трохи осіла на стільці.

– Ми мусили проводити якусь підготовку, – тихо сказала вона. – Для цього і потрібна напутня бесіда з випускниками. Я розповідаю про те, які ви особливі діти, як вас протягом усього життя захищає біочіп у зоровому нерві, що редагує те, що ви бачите. Тому вам здається, що за вікном і на вулиці завжди темно – бо там може чигати БЛІТ, який вас уб'є. Але цей різновид темряви несправжній – для всіх, окрім вас. Пам'ятайте також про те, що у ваших батьків був вибір і всі вони погодилися на такий захист.

«Не всі», – подумав Джонатан, пригадавши підслухану сварку.

– Це нечесно, – невпевнено сказав Гері. – Ставити досліди над людьми. Халід сказав:

– Це не тільки захист. Всередині школи теж є коридори, затемнені лиш для того, щоб заборонити нам прохід. Це контроль.

Міс Фортмейн не звернула уваги на його слова. Певно, у неї самої був біочіп, що не пропускав такі бунтівні зауваження.

– Після випуску зі школи діти отримують повний контроль над біочіпами. Вони самі вирішують, чи варто ризикувати... коли достатньо подорослішають.

Джонатан міг би закластися, що всі п'ятеро членів Клубу подумали одне: «Що за чорт, ми ризикнули з «Дрижаком» і нічого страшного з нами не сталося».

Вочевидь, їм справді усе минулося легко, бо директорка мовила:

– Можете йти, – і нічого не сказала про покарання.

Так повільно, як тільки можна було, члени Клубу попрямували до свого класу. Кожного разу, як вони минали бокові проходи, заповнені суцільною темрявою, Джонатан здригався від думки, що чіп за його очима крав світло, а при іншому налаштуванні міг назавжди лишити його сліпим до всього.

Дещо по-справжньому кепське сталося вже тоді, коли вони йшли додому. Сторож, як завжди, відімкнув боковий вихід. За його спиною пхався натовп учнів. Джонатан і решта Клубу вже проштовхалися майже до самого виходу, коли важкі дерев'яні двері прочинились усередину. За ними, як завжди, чекав другий різновид темряви, але цього разу з неї вирвалося дещо лихе: пришпилений до дверей великий аркуш паперу, що трохи криво висів на їх зовнішньому боці. Сторож глянув на нього і звалився долі, наче його вдарило блискавкою.

Джонатан не вагався. Він відіпхнув меншого школяра і зірвав аркуш, несамовито його зминаючи, але запізно. Він уже побачив малюнок, що в усьому відрізнявся від «Дрижака», хоч і явно був того ж роду, угледів перекошену фігуру, схожу на профіль пташки на жердині, але із додатковими

елементами: завихреними лініями і візерунками, подібними до фракталів. Образ висів перед його очима його свідомості і не зникав...

...щось важке і страшне врзалося в його мозок, як некерований потяг...

...вогонь падіння вогонь падіння...

...БЛІТ.

Після тривалого і зловісного марення, повного птахоподібних фігур, що переслідували його у темряві, Джонатан прокинувся на кушетці... ні, на ліжку в медпункті. Те, що він узагалі десь прокинувся після того, як, здавалось, усе його життя розбилося об товстезну стіну, здивувало його. Втім, він ще й досі відчував таку слабкість у тілі, що мав сили тільки роздивлятися білу стелю.

У полі зору з'явилося обличчя містера Віткатта.

– Агов. Агов. Є там хто? – почувся стурбований голос.

– Так... Все гаразд, – сказав Джонатан, трохи перебільшивши.

– Хвала небу. Сестру Бейкер страшенно здивувало те, що ти вижив. А вижити і не втратити розум – це взагалі перевершило усі сподівання. Що ж, я прийшов, аби попередити, що ти тепер герой. «Сміливий хлопчина врятував усю школу». Ти будеш вражений тим, як швидко може набриднути, що усі називають тебе сміливим.

– Що то було на дверях?

– Один із найгірших БЛІТів, який зветься чомусь «Папугою». Старий Джордж, бідолаха-сторож, помер перш, ніж упав на землю. Вояки антитерористичного загону, що прибули знищити БЛІТ, повірити не могли, що ти вижив. Я теж не міг.

Джонатан посміхнувся:

– Я тренувався.

– Так. Ми швидко зрозуміли, що Люсі, тобто міс Фортмейн, поставила вам, юним хуліганам, замало питань. Тож я ще раз поговорив із твоїм другом Халідом Пателем. Боже всемогутній, хлопець не відводить погляду від «Дрижака» по двадцять секунд! Натовпи дорослих падають на землю в конвульсіях – варто їм лише, скажемо так, помітити, що в поле зору потрапила ця штука, най вона щезне...

– Мій рекорд – десять із половиною. Майже одинадцять.

Літній учитель зачудовано хитав головою.

– Ще вранці я б тобі не повірив. Тепер переглядатимуть усю програму використання захисних біочіпів. Раніше нікому в голову не приходило

тренувати молодих і гнучких розумом протистояти дії БЛПТів за допомогою такої своєрідної вакцинації. А якби їй прийшло – ніхто б не наважився спробувати... Хай там як, ми з Люсі порадилися і вирішили зробити тобі подарунок. Перепрограмувати біочіп за допомогою радіохвиль – діло однієї хвилини, тож...

Він показав пальцем. Джонатан напружився і повернув голову. У вікні, де він звик бачити тільки штучну темряву, сяяло таке розкішне рожеве світло, яке очі не одразу змогли сприйняти. Абстрактна сліпучість небес помалу перетворилася на пейзаж міських дахів у промінні рожево-червоної вечірньої зорі, склавшись у якусь цілющу протилежність тому смертельному візерунку. Навіть димарі й супутникові тарілки видавалися прекрасними. Звісно, Джонатан бачив заходи сонця по телевізору, але вони були іншими. Справжнє і зняте камерою сонця болісно різнилися, як живий вогонь і нудний блиск електричного каміна. Як і багато чого в дорослому світі, телеекран брехав тому, що багато чого не розповідав.

– А другий подарунок – від твоїх друзів. Вони шкодували, що немає часу приготувати щось краще.

То була невелика, трохи зігнута плитка шоколаду (Гері завжди мав кілька в запасі), а також листівка з рядком нахилоного вліво почерку Джулі й підписами усіх членів Клубу. Звісно, іншого напису бути не могло: «Те, що не вбиває, робить нас сильнішими».

Переклад: Віталій Мюнхен aka forever_maggot